

Euroopa andmekaitseinspektori arvamus, mis käsitleb komisjoni teatist Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine”

(2009/C 128/02)

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 286,

võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artiklit 8,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta, ⁽¹⁾

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrust (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta, ⁽²⁾ eriti selle artiklit 41,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE ARVAMUSE:

I. SISSEJUHATUS

1. Komisjon võttis 30. mail 2008 vastu teatise Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine” (edaspidi „teatis”). Euroopa andmekaitseinspektor esitab käesoleva arvamuse, tuginedes määruse (EÜ) nr 45/2001 artiklile 41.
2. Teatise eesmärk on esitada e-õiguskeskkonna strateegia, mille abil soovitakse suurendada kodanike usaldust Euroopa õigusel rajaneva ala vastu. E-õiguskeskkonna peamine eesmärk peaks olema toetada kodanike huvides tõhusamat õigusemõistmist kogu Euroopas. Euroopa Liidu meetmed peaksid võimaldama kodanikele juurdepääsu teabele ilma keeleliste, kultuuriliste ja õiguslike takistusteta, mis tulenevad mitme eri süsteemi olemasolust. Teatisele on lisatud ettepanek tegevuskava ja erinevate projektide ajakava kohta.
3. Käesolevas Euroopa andmekaitseinspektori arvamusel käsitletakse kõnealust teatist seoses isikuandmete töötlemisega, eraelu puutumatuse kaitsega elektroonilise side sektoris ning andmete vaba liikumisega.

⁽¹⁾ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31.

⁽²⁾ EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1.

II. TAUST JA KONTEKST

4. Justiits- ja siseküsimuste nõukogu ⁽³⁾ määras 2007. aasta juunis kindlaks mitu e-õiguskeskkonna arenguprioriteeti:

— luua Euroopa liides (e-õiguskeskkonna portaal);

— luua võimalused mitmete registrite (nt karistusregistrid, maksejõuetuse registrid, äri- ja ettevõtlusregistrid ning kinnistusraamatud) võrguks ühendamiseks;

— alustada ettevalmistusi info- ja sidetehnoloogia kasutamiseks Euroopa maksekäsmenetluses;

— parandada videokonferentside läbiviimise tehnoloogia kasutamist piiriülestes menetlustes, eelkõige seoses tõendite kogumisega;

— töötada välja kirjalikku ja suulist tõlkimist toetavad vahendid.

5. Sellest ajast saati on e-õiguskeskkonnaga seotud töös tehtud pidevaid edusamme. Komisjoni arvates tuleb selle töö puhul tagada, et eelistatakse praktilisi projekte ja detsentraliseeritud struktuure ning et samal ajal toimub koordineerimine Euroopa tasandil, tuginetakse olemasolevatele õigusaktidele ning kasutatakse IT-vahendeid nende tõhustamiseks. Euroopa Parlament on samuti e-õiguskeskkonna projektile toetust väljendanud. ⁽⁴⁾

6. Komisjon on pidevalt ergutanud kaasaegse infotehnoloogia kasutamist nii tsiviil- kui ka kriminaalasjade puhul. Selle tulemusena loodi selline vahend nagu Euroopa maksekäsmenetlus. Komisjon on alates 2003. aastast hallanud tsiviil- ja kaubandusajaja käsitleva Euroopa õigusala koostöö võrgustiku portaali, mis on kodanikele kättesaadav 22 keeles. Komisjon on samuti kavandanud ja loonud Euroopa õigusatlase. Need vahendid on Euroopa e-õiguskeskkonna tulevase raamistiku esimesed koostisosad. Kriminaalvaldkonnas on komisjon teinud tööd eesmärgiga luua vahend, mille eesmärk on võimaldada liikmesriikide karistusregistrite andmete vahetamist. ⁽⁵⁾ Nii komisjon kui ka Eurojust on välja töötanud turvalised sidesüsteemid ühenduse pidamiseks liikmesriikide ametiasutustega.

⁽³⁾ Dok 10393/07 JURINFO 21.

⁽⁴⁾ Vt Euroopa Parlamendi õiguskomisjoni raporti projekti.

⁽⁵⁾ Vt eelkõige allpool nimetatud Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS).

7. E-õiguskeskkonna eesmärk on pakkuda mitmeid võimalusi, et muuta Euroopa õigusruum kodanike jaoks järgnevatel aastatel konkreetsemaks. Komisjon võttis käesoleva e-õiguskeskkonda käsitleva teatise vastu selle olulise küsimuse jaoks üldise strateegia loomise eesmärgil. Teatise on esitatud objektiivsed kriteeriumid prioriteetide kindlaksmääramiseks, eelkõige tulevaste Euroopa tasandi projektide jaoks, et saavutada mõistliku aja jooksul konkreetseid tulemusi.
8. Samuti on esitatud mõningast taustteavet teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumentis, mis sisaldab mõju hindamise kommenteeritud kokkuvõtet. ⁽⁶⁾ Mõju hindamise aruande koostamisel on võetud arvesse liikmesriikide, õigusasutuste, juristide, kodanike ja ettevõtjate arvamusi. Euroopa andmekaitseinspektoriga ei ole konsulteeritud. Mõju hindamise aruandes eelistati probleemide lahendamiseks poliitikavalikut, mis hõlmab nii Euroopa mõõdet kui ka riikide pädevust. Teatise on lähtunud sellest poliitikavalikust. Strateegias seatakse keskele kohale videokonverentside kasutamine, e-õiguskeskkonna portaali loomine, tõlkevõimaluste parandamine automaatsete internetipõhiste tõlkevahendite väljatöötamise kaudu, õigusasutuste vahelise suhtlemise parandamine, siseriiklike registrite laiaulatuslikum võrguks sidumine ja *online*-vahendite kasutamine Euroopa menetlustes (nt Euroopa maksekäsumenetlus).
9. Euroopa andmekaitseinspektor toetab rõhu asetamist eespool nimetatud meetmetele. Üldiselt toetab andmekaitseinspektor laiaulatuslikku lähenemisviisi e-õiguskeskkonnale. Andmekaitseinspektor nõustub, et on vaja parandada nii õiguskaitse kättesaadavust, koostööd Euroopa õigusasutuste vahel kui ka õigusemõistmise enda tõhusust. Selline lähenemisviis mõjutab mitmeid institutsioone ja isikuid:
- liikmesriike, kellel lasub peamine vastutus tõhusa ja usaldusväärse õigusemõistmise tagamisel;
 - Euroopa Komisjoni, kelle ülesanne on teostada järelevalvet lepingute täitmise üle;
 - liikmesriikide õigusasutusi, kes vajavad keerukamaid sidevahendeid, eelkõige piiriüleste juhtumite puhul;
 - õigusvaldkonna töötajaid, kodanikke ja ettevõtjaid, kes toetavad infotehnoloogiavahendite paremat kasutamist, et leida paremad lahendused oma õigusalastele vajadustele.
10. Komisjoni teatis on tihedalt seotud ettepanekuga, mis käsitleb nõukogu otsust Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) loomise kohta. Euroopa andmekaitseinspektor võttis 16. septembril 2008 vastu kõnealust ettepanekut käsitleva arvamuse. ⁽⁷⁾ Andmekaitseinspektor toetas seda ettepanekut, tingimusel et võetakse arvesse teatavaid kaalutlusi. Eelkõige märkis andmekaitseinspektor, et asjaolu, et üldine andmekaitse õigusraamistik politsei- ja õigusasutuste vahelise koostöö valdkonnas praegu puudub, peaksid kompenseerima täiendavad andmekaitse alased tagatised. Seetõttu rõhutas andmekaitseinspektor vajadust koordineerida tõhusalt kõnealuse süsteemi andmekaitse alast järelevalvet, mis hõlmab liikmesriikide ametiasutusi ja komisjoni kui ühise sideinfrastruktuuri pakkujat.
11. Mõned kõnealuses arvamuses esitatud soovitused, mis väärivad kordamist, on järgmised:
- Rakendusmeetmete vastuvõtmise eeltingimuseks peaks olema andmekaitse kõrge tase.
 - Õiguskindluse paremaks tagamiseks tuleks selgitada komisjoni vastutust süsteemi ühise infrastruktuuri eest ning määruse (EÜ) nr 45/2001 kohaldatavust.
 - Komisjon (mitte liikmesriigid) peaks samuti vastutama võrguks sidumist võimaldava tarkvara eest, et tõhustada andmevahetust ning võimaldada süsteemi üle paremat järelevalvet teostada.
 - Masintõlke kasutamine peaks olema täpselt kindlaks määratud ja piiritletud, et soodustada kuritegude vastastikust mõistmist ilma edastatava teabe kvaliteeti mõjutamata.
12. Nimetatud soovitused on asjakohased ka käesoleva teatise analüüsimise kontekstis.

III. TEATISES ETTE NÄHTUD ANDMEVAHETUS

13. E-õiguskeskkond on väga laia ulatusega, hõlmates info- ja sidetehnoloogia üldist kasutamist õigusemõistmisel Euroopa Liidus. See katab mitmeid küsimusi, nagu näiteks projekte, mis võimaldavad vaidluspooltel saada tõhusamalt teavet. See hõlmab õigussüsteeme, õigusakte ja kohtupraktikat käsitlevat *online*-teavet, vaidluspooli ja kohtuid ühendavaid elektroonilisi sidesüsteeme ning täielikult

⁽⁶⁾ Komisjoni talituste töödokument – Lisatud teatisele „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine”, mis esitatakse nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele – Mõju hindamise kommenteeritud kokkuvõte, 30.5.2008, SEK(2008) 1944.

⁽⁷⁾ Vt Euroopa andmekaitseinspektori arvamust Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) loomise kohta raamotsuse 2008/XX/SK artikli 11 kohaldamiseks, mis on kättesaadav Euroopa andmekaitseinspektori veebisaidil (www.edps.europa.eu Consultation – Opinions – 2008).

elektrooniliste menetluste sisseadmist. Selle alla kuuluvad samuti sellised Euroopa projektid nagu elektrooniliste vahendite kasutamine kohtuistungite salvestamiseks ja projektid, mis käsitlevad teabevahetust või andmete ühendamist võrguks.

14. Euroopa andmekaitseinspektor on tähele pannud, et vaatamata selle väga laiale ulatusele, sisaldab e-õiguskeskkond tulevikus teavet vaid kriminaalmenetluste ning tsiviil- ja äriõiguse süsteemide kohta, kuid mitte haldusõiguse süsteemide kohta. Samuti on seal link kriminaal- ja tsiviilasjade atlasele, kuid mitte haldusasjade atlasele, ehkki oleks tõenäoliselt parem, kui kodanikel ja ettevõtjatel oleks juurdepääs haldusõiguse süsteemidele, st haldusõigusele ja kaebustega seotud menetlustele. Samuti tuleks lisada link juurdepääsuks Riiginõukogude ja Kõrgemate Halduskohtute Assotsiatsioonile. Need lingid aitaksid kodanikel, kes püüavad leida selgust haldusõiguse ja kõigi selle kohtute keerukas süsteemis, saada rohkem teavet haldusõiguse süsteemide kohta.
15. Euroopa andmekaitseinspektor soovib seetõttu lisada e-õiguskeskkonda ka haldusmenetlused. Selle uue valdkonna osana tuleks algatada e-õiguskeskkonda käsitlevaid projekte, mille eesmärk on suurendada andmekaitse eeskirjade ning siseriiklike andmekaitseasutuste nähtavust, eelkõige seoses e-õiguskeskkonna raames töödeldavate andmetega. See oleks kooskõlas andmekaitseasutuste poolt 2006. aasta novembris käivitatud nn Londoni algatusega, mille eesmärk on andmekaitsest teavitamine ja selle tõhustamine.

IV. UUS RAAMOTSUS KRIMINAALASJADES TEHTAVA POLITSEI- JA ÕIGUSALASE KOOSTÖÖ RAAMES TÖÖDELDAVATE ISIKUANDMETE KAITSE KOHTA

16. Tulenevalt õigusasutuste vahelise isikuandmete vahetuse mahu suurenemisest muutub kohaldatav andmekaitse valdkonna õigusraamistik veelgi olulisemaks. Seoses sellega märgib Euroopa andmekaitseinspektor, et kolm aastat pärast komisjoni algset ettepanekut võttis Euroopa Liidu Nõukogu 27. novembril vastu raamotsuse kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguslase koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta.⁽⁸⁾ Kõnealusel uues õigusaktis sätestatakse nn kolmanda samba küsimustega seotud üldine andmekaitse õigusraamistik lisaks direktiivis 95/46/EÜ sätestatud nn esimese samba andmekaitset reguleerivatele sätetele.
17. Euroopa andmekaitseinspektor tervitab seda õigusakti kui esimest märkimisväärset sammu politsei- ja õiguslase koostööga seotud andmekaitse valdkonnas. Siiski ei saa lõplikus tekstis saavutatud andmekaitse taset täielikult rahuldavaks pidada. Raamotsus hõlmab üksnes liikmesriikide, ELi ametiasutuste ja süsteemide vahel vahetatavaid politsei-

ja õiguslaseid andmeid ning ei hõlma siseriiklike andmeid. Lisaks sellele ei ole vastuvõetud raamotsuses sätestatud kohustus eristada erinevaid andmesubjektide kategooriaid (nt kahtlusalused, kurjategijad, tunnistajad ja ohvrid), et tagada neid käsitlevate andmete töötlemine asjakohasemaid kaitsemeetmeid kasutades. Kõnealusel raamotsus ei ole täielikus kooskõlas direktiiviga 95/46/EÜ, eelkõige nende eesmärkide piiramise osas, mille jaoks isikuandmeid võidakse täiendavalt töödelda. Samuti ei ole selles ette nähtud võimalust luua asjaomaseid siseriiklike ja ELi andmekaitseasutuseid koondav sõltumatu tööühm, mis võiks tagada nii parema koostöö andmekaitseasutuste vahel kui ka sisulise panuse raamotsuse ühtsesse kohaldamisse.

18. See tähendab, et olukorras, kus tehakse tõsiseid jõupingutusi isikuandmete piiriülese vahetuse süsteemide väljaarendamiseks, esinevad jätkuvalt erinevused nende eeskirjade osas, mille kohaselt neid andmeid töödeldakse ning kodanikel on võimalik oma õigusi erinevates ELi riikides kasutada.
19. Euroopa andmekaitseinspektor tuletab veel kord meelde, et meetmeid, mis on kehtestatud või kavandatud selleks, et hõlbustada isikuandmete piiriülest vahetust õiguskaitse valdkonnas, on vaja täiendada sellega, et tagatakse andmekaitse kõrge tase politsei- ja õiguslase koostöö valdkonnas ning kooskõla direktiiviga 95/46/EÜ. See vajadus ei tulene mitte üksnes kodanike õigusest isikuandmete kaitse kui põhiõiguse austamisele, vaid ka vajadusest tagada õiguskaitseasutuste vahetatavate andmete kvaliteet (nagu on kinnitatud teatise lisas seoses karistusregistrite omavahel ühendamisega), usaldus eri riikide ametiasutuste vahel ning lõpuks piiriülese tegevuse raames kogutud tõendite õiguslik kehtivus.

20. Seetõttu julgustab Euroopa andmekaitseinspektor ELi institutsioone võtma neid aspekte arvesse mitte ainult teatise kavandatud meetmete rakendamisel, vaid ka eesmärgiga alustada võimalikult kiiresti arutelusid andmekaitse alase õigusraamistiku edasiseks parandamiseks õiguskaitse valdkonnas.

V. E-ÕIGUSKESKKONNAGA SEOTUD PROJEKTID

E-õiguskeskkonnaga seotud vahendid Euroopa tasandil

21. Euroopa andmekaitseinspektor tunnistab, et isikuandmete vahetamine on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomise oluline osa. Seetõttu toetab Euroopa andmekaitseinspektor e-õiguskeskkonna strateegiat käsitlevat ettepanekut, töstes samal ajal esile andmekaitse tähtsuse selles kontekstis. Andmekaitse tagamine ei ole tegelikult üksnes juriidiline kohustus, vaid ka kavandatud süsteemide eduks

⁽⁸⁾ ELTs seni avaldamata.

(nt andmevahetuse kvaliteedi tagamiseks) vajalik võtmelement. See kehtib ka isikuandmeid töötlevate institutsioonide ja asutuste ning uute poliitikate väljatöötamise kohta. Eeskirju ja põhimõtteid tuleks praktikas kohaldada ja järgida ning neid tuleks eelkõige arvesse võtta infosüsteemide väljatöötamise ja ülesehitamise etappides. Eraelu puutumatus ja andmekaitse on sisuliselt jõuka ja tasakaalustatud infoühiskonna loomisel edu saavutamise põhitõed. Seetõttu on mõtet nendes investeerida ja teha seda võimalikult kiiresti.

22. Seoses sellega rõhutab Euroopa andmekaitseinspektor, et komisjoni teatistes ei ole ette nähtud üleeuroopalise keskse andmebaasi loomist. Andmekaitseinspektor tervitab detsentraliseeritud struktuuride eelistamist. Euroopa andmekaitseinspektor tuletab meelde, et ta esitas oma arvamused Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) ⁽⁹⁾ ja Prümi algatuse ⁽¹⁰⁾ kohta. Oma arvamuses ECRISi kohta rõhutas Euroopa andmekaitseinspektor, et detsentraliseeritud struktuuri kasutamisega välditakse isikuandmete täiendavat dubleerimist keskses andmebaasis. Oma arvamuses Prümi algatuse kohta soovitas andmekaitseinspektor võtta andmebaaside omavahel ühendamise küsimuse arutamisel nõuetekohaselt arvesse süsteemi ulatust. Eelkõige tuleks kindlaks määrata andmeedastuse erivormid (nt *online*-taotlused karistusregistritest andmete saamiseks), võttes samuti arvesse keelte erinevusi, ning pidevalt tuleks jälgida andmevahetuse täpsust. Nimetatud aspekte tuleks arvesse võtta ka e-õiguskeskkonna strateegiast tulenevate algatuste puhul.
23. Euroopa Komisjonil on kavas anda oma panus e-õiguskeskkonnaga seotud Euroopa tasandi vahendite tugevdamise ja arendamise, tehes tihedat koostööd liikmesriikide ja muude partneritega. Samal ajal liikmesriikide jõupingutuste toetamisega on komisjonil endal kavas välja töötada mitmeid IT-vahendeid, et suurendada süsteemide koostalitlusvõimet, hõlbustada avalikkuse juurdepääsu õiguskaitsele ja õigusasutuste vahelist suhtlemist ning saavutada Euroopa tasandil oluline mastaabisääst. Mis puutub liikmesriikide poolt kasutatava tarkvara koostalitlusvõimesse, siis ei pea kõik liikmesriigid tingimata kasutama sama tarkvara (ehkki see oleks kõige praktilisem lahendus), vaid tarkvara peab olema täielikult koostalitlusvõimeline.
24. Euroopa andmekaitseinspektori soovitus on, et seoses süsteemide omavahelise ühendamise ja koostalitlusvõimega

võetaks nõuetekohaselt arvesse piiratud eesmärkidel kasutamise põhimõtet ning et need süsteemid töötataks välja andmekaitsestandarditest lähtuvalt (nn kavandatud eraelu puutumatus põhimõte). Igasugune erinevate süsteemide vaheline seos tuleks põhjalikult dokumenteerida. Koostalitlusvõime ei tohiks kunagi viia olukorrani, kus asutus, mille pole õigust pääseda juurde teatud andmetele või neid kasutada, võib saada sellise juurdepääsu mõne teise infosüsteemi kaudu. Euroopa andmekaitseinspektor soovib uuesti rõhutada, et koostalitlusvõime ei tohiks õigustada piiratud eesmärkidel kasutamise põhimõttest ⁽¹¹⁾ kõrvalehoidumist.

25. Lisaks sellele on oluline tagada, et isikuandmete suurema piiriülese vahetamisega kaasneks andmekaitseasutuste poolne tõhusam järelevalve ja koostöö. Euroopa andmekaitseinspektor on juba oma 29. mai 2006. aasta arvamuses, mis käsitleb raamotsust karistusregistrite andmete vahetamise kohta, ⁽¹²⁾ rõhutanud, et kavandatud raamotsus ei peaks käsitlema mitte üksnes koostööd keskasutuste vahel, vaid ka erinevate pädevate andmekaitseasutuste koostööd. See vajadus on muutunud veelgi aktuaalsemaks pärast seda, kui läbirääkimised, mis käsitlesid hiljuti vastu võetud nõukogu raamotsust kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusala ⁽¹³⁾ koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta, töid kaasa selle, et välja jäeti säte, millega loodi ELi andmekaitseasutusi ühendav töörihm, et kooskõlastada nende tegevust seoses andmete töötlemisega kriminaalasjadega seotud politsei- ja õigusala koostöö raames. Seetõttu tuleks tulemusliku järelevalve ja karistusregistrite andmete piiriülese ringluse kõrge kvaliteedi tagamise vajadust silmas pidades näha ette andmekaitseasutuste vahelise tõhusa koordineerimise mehhanismid. ⁽¹⁴⁾ Kõnealused mehhanismid peaksid samuti võtma arvesse Euroopa andmekaitseinspektori järelevalvealast pädevust seoses s-TESTA infrastruktuuriga. ⁽¹⁵⁾ E-õiguskeskkonna vahendid võiksid neid mehhanisme toetada ning need mehhanismid võiks välja töötada tihedas koostöös andmekaitseasutustega.
26. Teatise punktis 4.2.1 on rõhutatud, et on tähtis, et karistusregistrite andmete vahetust kasutataks laiemalt kui vaid õigusala koostöö raames ja et see hõlmaks ka muid eesmarke, nagu juurdepääs teatavatele ametikohtadele. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, et igasuguse isikuandmete töötlemise puhul muudel eesmärkidel kui need, milleks neid koguti, tuleks järgida eritingimusi, mis on sätestatud kohaldatavate andmekaitse valdkonna õigusaktidega. Eelkõige tuleks isikuandmete töötlemist muudel

⁽⁹⁾ Vt joonealune märkus nr 4, punkt 18.

⁽¹⁰⁾ ELT C 89, 10.4.2008, lk 4.

⁽¹¹⁾ ELT C 91, 19.4.2006, lk 53. Vt samuti Euroopa andmekaitseinspektori märkusi komisjoni teatise kohta, mis käsitleb Euroopa andmebaaside koostalitlusvõimet, Brüssel, 10.3.2006.

⁽¹²⁾ ELT C 313, 20.12.2006, lk 26.

⁽¹³⁾ Vt IV peatükki.

⁽¹⁴⁾ Vt Euroopa andmekaitseinspektori arvamust ECRISi kohta, punktid 8 ja 37–38.

⁽¹⁵⁾ Seoses sellega vt allpool punkte 27–28.

eesmärkidel lubada üksnes siis, kui see on vajalik ühenduse andmekaitse valdkonna õigusaktides loetletud eesmärkide saavutamiseks⁽¹⁶⁾ ning tingimusel, et need on kehtestatud õiguslike meetmetega.

27. Seoses karistusregistrite omavahelise ühendamise ja teatise märgitud, et ühe osana ettevalmistustest karistusregistrite andmete vahetamist käsitleva raamotsuse jõustumiseks käivitab komisjon kaks teostatavusuuringut, pidades silmas projekti edasist arendamist ning andmevahetuse laiendamist nii, et see hõlmaks kuritegudes süüdi mõistetud kolmandate riikide kodanikke. 2009. aastal teeb komisjon liikmesriikidele kättesaadavaks tarkvara, mis peaks võimaldama vahetada kõiki karistusregistrite andmeid lühikese aja jooksul. See viitesüsteem kombineerituna s-TESTA kasutamisega andmevahetuse eesmärgil toob kaasa mastaabisäästu, kuna liikmesriigid ei pea ise arendustööd tegema. See muudab lihtsamaks ka projekti elluviimise.

28. Seoses sellega tervitab Euroopa andmekaitseinspektor asjaolu, et kasutatakse s-TESTA infrastruktuuri, mis on osutunud usaldusväärseks andmevahetussüsteemiks, ning soovib kavandatud andmevahetussüsteemidega seotud statistilised aspektid üksikasjalikult kindlaks määrata ning võtta nõuetekohaselt arvesse vajadust tagada järelevalve andmekaitse üle. Näiteks võiksid statistilised andmed sisaldada selgelt selliseid elemente nagu juurdepääsu- või isikuandmete parandamise taotluste arv, ajakohastamisprotsessi kestus ja täielikkus, andmetele juurdepääsu omavate isikute staatus ning turvanõuete rikkumise juhtumid. Lisaks tuleks statistilised andmed ja neil põhinevad aruanded teha täielikult kättesaadavaks pädevatele andmekaitseasutustele.

Masintõlge ja tõlkijate andmebaas

29. Masintõlke kasutamine on kasulik vahend ning soodustab tõenäoliselt vastastikust mõistmist liikmesriikide asjaomaste osalejate vahel. Masintõlke kasutamise tulemusena ei tohiks vahetatavate andmete kvaliteet siiski langeda, eelkõige kui neid andmeid kasutatakse selliste otsuste tegemisel, millel on asjaomaste isikute jaoks õiguslikud tagajärjed. Euroopa andmekaitseinspektor juhhib tähelepanu sellele, kui oluline on masintõlke kasutamine täpselt kindlaks määrata ja piiritleda. Masintõlke kasutamine mõjutab selliste andmete edastamisel, millele ei ole tehtud täpset eeltõlget (näiteks üksikjuhtumit käsitlevad lisamärkused või kirjeldused), tõenäoliselt edastatavate andmete kvaliteeti ja seega ka nende põhjal tehtud otsuseid ning tuleks seetõttu sel juhul põhimõtteliselt välistada.⁽¹⁷⁾ Euroopa andmekait-

seinspektor leiab, et seda soovitus tuleks arvesse võtta teatise alusel võetavate meetmete puhul.

30. Teatise eesmärk on õigustõlke valdkonna tõlkide ja tõlkijate andmebaasi loomine, et paraneks kirjaliku ja suulise õigustõlke kvaliteet. Euroopa andmekaitseinspektor toetab nimeetatud eesmärki, kuid tuletab meelde, et kõnealuse andmebaasi suhtes kohaldatakse asjakohaseid andmekaitse valdkonna õigusakte. Eelkõige, kui kõnealune andmebaas sisaldab andmeid tõlkijate töö hindamise kohta, võib selle suhtes kohaldada pädevate andmekaitseasutuste eelkontrolli.

Euroopa e-õiguskeskkonna tegevuskava väljatöötamine

31. Teatise punktis 5 juhitakse tähelepanu sellele, et ülesanded tuleb komisjoni, liikmesriikide ja muude õigusalasel koostöös osalejate vahel selgelt ära jaotada. Komisjonil omab üldist koordineerivat rolli, julgustades tavade vahetamist ning kavandades, seades üles ja koordineerides e-õiguskeskkonna portaalis sisalduvat teavet. Lisaks jätkab komisjon tööd karistusregistrite omavaheliseks ühendamiseks ning vastutab ka edaspidi otseselt tsiviilasjade juriidilise võrgustiku eest ning toetab kriminaalasjade juriidilist võrgustikku. Liikmesriikidel tuleb ajakohastada e-õiguskeskkonna veebisaidil esitatud andmeid oma õigussüsteemide kohta. Teisteks osalejateks on tsiviil- ja kriminaalasjade juriidilised võrgustikud ning Eurojust. Tihedas koostöös komisjoniga töötavad nad välja tõhusamaks õigusalaselks koostööks vajalikud vahendid, eelkõige masintõlke vahendid ja turvalise andmevahetussüsteemi. Teatisele on lisatud ettepanek tegevuskava ja erinevate projektide ajakava kohta.

32. Seoses sellega rõhutab Euroopa andmekaitseinspektor, et ühelt poolt ei ole ECRISI süsteemis loodud üleeuroopalist kesket andmebaasi ning ette ei ole nähtud vahetat juurdepääsu teiste liikmesriikide karistusregistritele, samas kui teiselt poolt on liikmesriikide tasandil vastutus korrektses teabe eest koondatud liikmesriikide keskasutustesse. Selle mehhanismi raames vastutavad liikmesriigid siseriiklike andmebaaside ning andmevahetuse tõhusa toimimise eest. Ei ole selge, kas nad vastutavad ka võrgu sidumist võimaldava tarkvara eest. Komisjon teeb liikmesriikidele kättesaadavaks tarkvara, mis peaks võimaldama vahetada kõiki karistusregistrite andmeid lühikese aja jooksul. See viitesüsteem kombineeritakse andmevahetuse eesmärgil s-TESTA kasutamisega.

33. Euroopa andmekaitseinspektor eeldab, et analoogsete e-õiguskeskkonna algatuste raames võidakse samuti rakendada sarnaseid süsteeme ning et komisjon vastutab ühise infrastruktuuri eest, kuigi teatise seda ei täpsustata.

⁽¹⁶⁾ Vt eelkõige direktiivi 95/46/EÜ artiklit 13 ja määruse (EÜ) nr 45/2001 artiklit 20.

⁽¹⁷⁾ Vt Euroopa andmekaitseinspektori arvamus ECRISI kohta, punktid 39–40.

Euroopa andmekaitseinspektor teeb ettepaneku täpsustada õiguskindluse huvides teatise alusel võetavate meetmete puhul seda vastutust.

E-õiguskeskkonna projektid

34. Lisas on esitatud rida projekte, mida tuleks arendada järgmise viie aasta jooksul. Esimene projekt, s.o e-õiguskeskkonna lehekülgede väljatöötamine, käsitleb e-õiguskeskkonna portaali. Selle teostamiseks on tarvis läbi viia teostatavusuuring ning arendada välja portaal. Lisaks sellele on selleks tarvis rakendada juhtimismeetodeid ja teha *online*-teave kättesaadavaks kõigis ELi ametlikes keeltes. Teine ja kolmas projekt käsitlevad karistusregistrite ühendamist. Teine projekt käsitleb liikmesriikide karistusregistrite sidumist võrguks. Kolmanda projektiga nähakse ette pärast teostatavusuuringut ja õigusakti ettepaneku esitamist süüdi mõistetud kolmandate riikide kodanike Euroopa registri loomine. Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et kõnealust projekti ei ole komisjoni tööprogrammis enam mainitud, ning soovib teada, kas see tähendab muudatust komisjoni kavandatud projektides või üksnes selle konkreetse projekti edasilükkamist.
35. Teatise on samuti toodud kolm elektroonilise andmevahetuse valdkonna projekti ja kolm tõlkeabi valdkonna projekti. Katseprojekti raames hakatakse järk-järgult koguma võrdlevat mitmekeelset õigussõnavara. Teised asjakohased projektid on seotud Euroopa õigusaktidele lisatavate dünaamiliste vormide koostamisega ning õigusasutuste poolse videokonverentside kasutamise soodustamisega. Lõpuks peetakse e-õiguskeskkonna foorumite raames igaaastasi koosolekuid e-õiguskeskkonna teemadel ning arendatakse õigusala töötajate õiguskoostöö alast koolitust. Euroopa andmekaitseinspektor soovib, et sellistel kohtumistel ja koolitustel pöörataks piisavat tähelepanu andmekaitse valdkonna õigusaktidele ja tavadele.
36. Seega on lisas kavandatud suur hulk Euroopa vahendeid, mille eesmärk on hõlbustada andmevahetust eri liikmesriikide osalejate vahel. Nende vahendite hulgas hakkab suurt rolli täitma e-õiguskeskkonna portaal, mille eest vastutab peamiselt komisjon.
37. Paljude selliste vahendite ühise omadusena vahetavad ja haldavad nende puhul teavet ja isikuandmeid erinevad liikmesriikide ja ELi tasandi osalejad, kelle suhtes kohaldatakse direktiivi 95/46/EÜ või määruse (EÜ) nr 45/2001 kohaseid andmekaitse alaseid kohustusi ja järelevalveasutuste kontrolli. Seoses sellega ning lähtudes Euroopa andmekaitseinspektori poolt siseturu infosüsteemi käsitlevas arvamuses ⁽¹⁸⁾

juba esitatud selgitustest, on oluline tagada andmekaitse eeskirjade tõhus ja tõrgeteta täitmine.

38. Selleks on ühelt poolt tarvis sisuliselt seda, et nendes süsteemides oleks isikuandmete töötlemisega seotud vastutus selgelt määratletud ja jaotatud. Teiselt poolt on vajaduse korral tarvis kehtestada asjakohased koordineerimismehhanismid, eelkõige seoses järelevalvega.
39. Uute tehnoloogiate kasutamine on üheks e-õiguskeskkonna algatuste nurgakiviks: siseriiklike registrite ühendamine, elektroonilise allkirja väljaarendamine, turvalised võrgustikud, virtuaalsed andmevahetusplatvormid ja videokonverentside sagedasem kasutamine on järgnevatel aastatel e-õiguskeskkonna algatuste kesksed elemendid.
40. Seoses sellega on oluline võtta andmekaitseküsimusi arvesse võimalikult varajases etapis ning lähtuda neist kavandatavate vahendite loomisel. Eelkõige on äärmiselt olulised nii süsteemi ülesehitus kui ka piisavate turvameetmete rakendamine. Selline nn kavandatud eraelu puutumatusel põhinev lähenemisviis võimaldaks e-õiguskeskkonna algatuste puhul isikuandmete tõhusat haldamist, tagades samal ajal andmekaitse põhimõtete järgimise ning turvalise andmevahetuse erinevate ametiasutuste vahel.
41. Lisaks sellele rõhutab Euroopa andmekaitseinspektor, et tehnoloogilisi vahendeid tuleks kasutada mitte üksnes andmevahetuse tagamiseks, vaid ka asjaomaste isikute õiguste tugevdamiseks. Sellel taustal tervitab Euroopa andmekaitseinspektor asjaolu, et teatise osutatakse kodanike võimalusele taotleda väljavõtet oma karistusregistri andmetest interneti kaudu ning nende poolt valitud keeles. ⁽¹⁹⁾ Seoses sellega tuleb Euroopa andmekaitseinspektori meelde, et ta tervitas oma arvamuses, mis käsitles komisjoni ettepanekut karistusregistrite andmete vahetamise kohta, asjaomaste isikute võimalust taotleda asjaomase liikmesriigi keskasutuselt enda kohta käivaid karistusregistri andmeid, eeldusel et asjaomane isik on või oli pikaajaline elanik või kodanik andmeid taotlevas liikmesriigis või liikmesriigis, kellelt andmeid taotletakse. Seoses sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise valdkonnaga pakkus Euroopa andmekaitseinspektor samuti välja idee

⁽¹⁸⁾ ELT C 270, 25.10.2008, lk 1.

⁽¹⁹⁾ Vt teatise punkt 6.

kasutada ühtse kontaktpunktina seda asutust, mis asub asjaomasele isikule lähemal. Seetõttu julgustab Euroopa andmekaitseinspektor komisjoni samas suunas edasi liikuma, tõhustades tehnoloogilisi vahendeid ning eelkõige *online*-juurdepääsu, mis võimaldavad kodanikel oma andmeid paremini hallata ka siis, kui nad liiguvad ühest liikmesriigist teise.

VI. JÄRELDUSED

42. Euroopa andmekaitseinspektor toetab ettepanekut luua e-õiguskeskkond ning soovib võtta arvesse käesolevas arvamuses esitatud tähelepanekuid, mis hõlmavad järgmist:

- võtta arvesse hiljutist raamotsust kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguslase koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta, sealhulgas selle puudusi, mitte üksnes teatistes kavandatud meetmete rakendamisel, vaid ka eesmärgiga alustada võimalikult kiiresti arutelusid õiguskaitse valdkonnas kohaldatava andmekaitse alase õigusraamistiku edasiseks täiustamiseks;
- kaasata e-õiguskeskkonda ka haldusmenetlused. Selle uue valdkonna osana tuleks algselt algatada e-õiguskeskkonna projekte, et parandada andmekaitse eeskirjade ja siseriiklike andmekaitseasutuste nähtavust, eelkõige seoses e-õiguskeskkonna projektide raames töödeldavate andmetega;
- jätkuvalt eelistada detsentraliseeritud struktuuride kasutamist;
- tagada, et süsteemide sidumisel võrgu ja nende koostalitluse puhul võetakse nõuetekohaselt arvesse piiratud eesmärkidel kasutamise põhimõtet;

- jaotada selged kohustused kõigile kavandatud süsteemides isikuandmeid töötlevatele osalejatele ning näha ette tõhusad andmekaitseasutuste vahelise koordineerimise mehhanismid;
- tagada, et isikuandmete töötlemise puhul muudel eesmärkidel kui need, milleks neid koguti, järgitakse andmekaitse valdkonna õigusaktides sätestatud eritingimusi;
- määrata selgelt kindlaks ja piiritleda masintõlke kasutamine, et soodustada kuritegude vastastikust mõistmist ilma edastatavate andmete kvaliteeti mõjutamata;
- selgitada komisjoni vastutust ühiste infrastruktuuride, näiteks s-TESTA eest;
- tagada uute tehnoloogiate kasutamise puhul andmekaitse- ja isikuandmete arvesse võtmise võimalikult varajases etapis (nn kavandatud eraelu puutumatuse põhimõte) ning edendada tehnoloogilisi vahendeid, mis võimaldavad kodanikel paremini oma isikuandmeid hallata ka siis, kui nad liiguvad ühest liikmesriigist teise.

Brüssel, 19. detsember 2008

Euroopa andmekaitseinspektor
Peter HUSTINX